

KICHIK BIZNES VA STARTAPLARDAGI RISKLARNI BOSHQARISH XUSUSIYATLARI

*Millat Umidi universitetining 4-kurs talabasi,
Zohidov Ibrohim Ma'rufjon o'g'li*

KIRISH

Hozirgi globallashuv va raqobatning keskinlashuvi sharoitida kichik biznes va startaplar mamlakat iqtisodiy taraqqiyotining muhim drayverlaridan biri hisoblanadi. Ular innovatsion g'oyalarni amaliyotga joriy etish, yangi ish o'rinlarini yaratish hamda bozor muvozanatini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Shu bilan birga, ushbu subyektlar faoliyatida risk omillari yuqori darajada bo'lib, ular moliyaviy, tashkiliy, texnologik va bozor xavf-xatarlariga tez-tez duch keladilar. Kichik biznes va startaplarning barqaror rivojlanishini ta'minlash uchun risklarni tizimli tahlil qilish, ularni aniqlash, baholash va kamaytirish mexanizmlarini ishlab chiqish zarur. O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda kichik biznes va startaplarni qo'llab-quvvatlash, ularning investitsion muhitini yaxshilash, innovatsion ekotizimni rivojlantirishga qaratilgan islohotlar amalga oshirilmoqda. Bu jarayonlarda risklarni samarali boshqarishning ilmiy-amaliy asoslarini o'rganish va ularni milliy sharoitga moslashtirish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi.

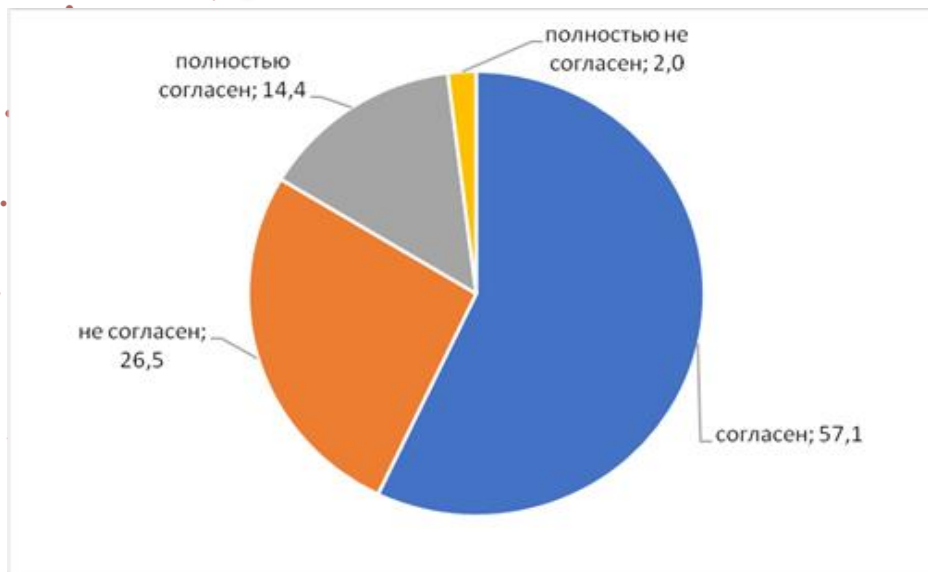
Tahlil va natijalar: Kichik biznes va startaplardagi risklarni boshqarish xususiyatlarining afzalliklari: Biznes barqarorligini ta'minlaydi - risklarni boshqarish tizimining joriy etilishi kichik biznes va startaplarning moliyaviy barqarorligini oshirib, kutilmagan yo'qotishlarning oldini olish imkonini beradi. **Resurslardan samarali foydalanishni ta'minlaydi** – risk tahlili orqali resurslar (moliyaviy, insoniy va texnologik) oqilona taqsimlanadi, bu esa ishlab chiqarish va boshqaruv samaradorligini oshiradi. **Strategik qarorlarni qabul qilishda yordam beradi** - risklarni aniqlash va baholash jarayoni tadbirkorlarga real ma'lumotlarga asoslangan, uzoq muddatli strategiyalar ishlab chiqish imkonini yaratadi. **Investorlar ishonchini oshiradi** - risklarni samarali boshqaradigan startaplar va kichik bizneslar investorlar va kreditorlar uchun ishonchli hamkor sifatida qaraladi, bu esa kapital jalb qilish imkoniyatlarini kengaytiradi. **Bozor o'zgarishlariga tez moslashish imkonini beradi** - risklarni boshqarish mexanizmlari korxonaga tashqi muhitdagi o'zgarishlarga (bozor, qonunchilik, texnologiya va boshqalar) moslashuvchanlik bilan javob berishga yordam beradi. **Innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlaydi** - startaplar uchun risklarni boshqarish tizimi yangi g'oyalarning muvaffaqiyatli amalga oshirilish ehtimolini oshirib, innovatsion loyihalarning hayotiyiligini ta'minlaydi.

1-график. Logistikada risklarni taqsimlash zanjiri

Manba: <https://kurshub.ru/journal/blog/logisticheskie-riski-kak-zashhitit-biznes-ot-sboev/>

Kichik biznes va startaplardagi risklarni boshqarish xususiyatlarining kamchiliklari: **Moliyaviy resurslarning cheklanganligi** - kichik biznes va startaplar ko'pincha risklarni boshqarish tizimini yaratish uchun zarur bo'lgan moliyaviy imkoniyatlarga ega emaslar. Bu esa xavflarni to'liq tahlil qilish va ularni kamaytirish choralarini amalga oshirishni qiyinlashtiradi. **Tajriba va malakali mutaxassislar yetishmasligi** - startaplar va kichik korxonalarda risk-menejment bo'yicha professional kadrlarning yo'qligi tufayli risklarni baholashda subyektiv yondashuvlar ustunlik qiladi. **Axborot yetishmovchiligi** - bozor holati, raqobatchilar faoliyati va iqtisodiy xavflar to'g'risida to'liq axborotga ega bo'lmalik natijasida risklarni to'g'ri baholash imkoniyati kamayadi. **Tashkiliy jarayonlarning sustligi** - kichik korxonalarda risklarni boshqarish ko'pincha formal yoki epizodik tarzda amalga oshiriladi. Natijada tizimli yondashuv shakllanmaydi. **Texnologik infratuzilmaning rivojlanmaganligi** - risklarni monitoring qilish va tahlil etish uchun zarur bo'lgan dasturiy vositalar, avtomatlashtirilgan tizimlar yoki analitik platformalar ko'p hollarda mavjud emas. **Riskga nisbatan past madaniyat** - ko'plab kichik biznes egalari risklarni boshqarishni ikkinchi darajali masala deb hisoblaydilar, bu esa korxonaning uzoq muddatli barqarorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

2-график. Менеjментда risklarni boshqarish orqali xodimlardan xavflar haqida o'z vaqtida ma'lumot olish imkonini beruvchi samarali tizim mavjudligi to'g'risida xodimlar fikri

Manba: <https://1economic.ru/lib/117065>

Xulosa va takliflar: Kichik biznes va startaplar zamonaviy iqtisodiyotning eng faol va innovatsion segmentlaridan biri bo'lib, ularning muvaffaqiyati ko'p jihatdan risklarni samarali boshqarish darajasiga bog'liqdir. Ushbu subyektlar faoliyatida risk omillari yuqori bo'lsa-da, ularni tizimli ravishda tahlil qilish va boshqarish biznesning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi. O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, kichik biznes va startaplar risklarni boshqarish orqali nafaqat moliyaviy xavfsizlikni, balki innovatsion g'oyalarning muvaffaqiyatli amalga oshirilishini ham ta'minlaydi. Biroq, moliyaviy, tashkiliy va axborot resurslarining yetishmasligi, shuningdek, risk-madaniyatning pastligi ushbu jarayonning asosiy cheklovchi omillari sifatida namoyon bo'ladi.

Risk-menejment bo'yicha o'quv dasturlarini kengaytirish - kichik biznes egalari va startap asoschilari uchun amaliy treninglar va seminarlar tashkil etish risk boshqaruvi madaniyatini shakllantiradi. **Davlat tomonidan konsalting va maslahat markazlarini tashkil etish** - startap va kichik korxonalarga risk tahlili, moliyaviy boshqaruv va bozor strategiyalari bo'yicha bepul yoki imtiyozli xizmatlar ko'rsatish tizimini joriy etish zarur. **Raqamli texnologiyalarni joriy etish** – risklarni monitoring qilish, tahlil etish va bashorat qilish uchun zamonaviy axborot tizimlari va dasturiy yechimlardan foydalanish lozim. **Investitsion muhitni yanada yaxshilash** - risklarni kamaytirishga qaratilgan sug'urta va kafolat mexanizmlarini kengaytirish kichik biznesning moliyaviy xavfsizligini oshiradi. **Innovatsion risklarni qo'llab-quvvatlovchi fondlar yaratish** - yangi startap loyihalarida risk darajasini pasaytirish maqsadida grantlar, davlat kafolatlari va inkubatsiya dasturlarini rivojlantirish kerak. **Risklarni baholashning milliy metodikasini ishlab chiqish** -

O'zbekiston sharoitiga mos keluvchi, kichik biznes va startaplar uchun mo'ljallangan risklarni baholash uslubi ishlab chiqilishi zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

Albatta! Quyida **“Kichik biznes va startaplardagi risklarni boshqarish xususiyatlari”** mavzusiga oid **10 ta foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati** (5 ta o'zbek, 5 ta xorijiy manba) namunaviy tarzda keltirilgan:

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Karimov, B. (2022). *Kichik biznesda risklarni boshqarish tizimini takomillashtirish yo'llari*. — Toshkent: Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar jurnali.
2. Abdullayev, S. & Jo'rayev, N. (2023). *Startaplar faoliyatida moliyaviy risklarni baholash usullari*. — “Biznes va tadbirkorlik” ilmiy jurnali, №4.
3. Tursunov, U. (2021). *Kichik tadbirkorlik subyektlarida risklarni kamaytirish strategiyalari*. — Toshkent: O'zbekiston Milliy universiteti nashriyoti.
4. Rahmonov, A. (2023). *Innovatsion startaplar va ularning iqtisodiyotdagi o'rni*. — Toshkent: “Ilm Ziya” nashriyoti.
5. Xudoyberdiyeva, M. (2022). *Kichik biznesda risklarni tahlil qilishning zamonaviy usullari*. — “Moliyaviy tahlil” jurnali, №2.
6. Drucker, P. (2022). *Innovation and Entrepreneurship: Practice and Principles*. — New York: Harper Business.
7. Kaplan, R. & Mikes, A. (2021). *Managing Risks: A New Framework*. — *Harvard Business Review*, Vol. 99, No. 3.
8. Blank, S. & Dorf, B. (2023). *The Startup Owner's Manual: The Step-by-Step Guide for Building a Great Company*. — Pescadero: K&S Ranch Press.
9. Tidd, J. & Bessant, J. (2021). *Managing Innovation: Integrating Technological, Market and Organizational Change*. — London: Wiley.
10. Hillson, D. (2022). *Practical Project Risk Management: The ATOM Methodology*. — Newtown Square, PA: Project Management Institute.